

Äldreråd som påverkare – resultat av enkäten till äldreråden 2023

Erja Rappe, Jere Rajaniemi, Päivi Ahosola, Päivi Topo

INNEHÅLL

1. INLEDNING.....	3
2. ENKÄTENS GENOMFÖRANDE OCH ANALYS AV MATERIALET.....	4
3. RESULTAT.....	5
3.1 Äldrerådets sammansättning.....	5
3.2 Äldrerådets åldersfördelning.....	7
3.3 Äldrerådets påverkansmöjligheter.....	7
3.4 Äldrerådets deltagande- och yttranderätt.....	10
3.5 Äldrerådets behov av stöd i påverkansarbetet	10
3.6 Äldrerådets samarbete med äldreombudsmannen.....	13
3.7 Övriga uppgifter om äldrerådets verksamhet.....	15
4. SAMMANFATTNING.....	17
KÄLLOR.....	18
BILAGA: ENKÄTBLANKETT.....	19

Äldreråd som påverkare – resultat av enkäten till äldreråden 2023

ISBN 978-952-7254-68-4 (pdf)

Författare: Erja Rappe, Jere Rajaniemi, Päivi Aholola, Päivi Topo

Omslagsbild: Siri Sipilä

Layout: AD Krista Jännäri, Mainospalvelu Kristasta Oy

www.ikainstituutti.fi

©Äldreinstitutet, Helsingfors 2023

1. INLEDNING

Äldreråden är lagstadgade påverkansorgan i både kommunerna och välfärdsområdena. Valfärdsområdesstyrelsen ska inrätta ett äldreråd för välfärdsområdet för att garantera den äldre befolkningens möjligheter att delta och påverka. Äldrerådet ska ges möjlighet att påverka planering, beredning, genomförande och uppföljning inom olika verksamheter i välfärdsområdet i frågor som är eller som äldrerådet bedömer vara av betydelse för de äldre och med hänsyn till de tjänster de behöver (Kommunförbundet 2023).

I kommunerna ska kommunstyrelsen inrätta ett äldreråd för att garantera den äldre befolkningens möjligheter att delta och påverka samt sörja för äldrerådets verksamhetsförutsättningar. Äldrerådet kan också vara gemensamt för flera kommuner. Äldrerådet ska ha möjlighet att påverka planering, beredning och uppföljning inom olika kommunala verksamheter i frågor som är av betydelse för den äldre befolkningens välfärd, hälsa, delaktighet, livsmiljö, boende, rörlighet eller möjligheter att klara de dagliga funktionerna eller med tanke på den service som den äldre befolkningen behöver. Äldreråden ska också tas med i utarbetandet av en plan att stödja den äldre befolkningen både i kommunerna och i välfärdsområdena. Valfärdsområdenas äldreråd ska dessutom tas med i utvärderingen om huruvida tjänsterna är tillräckliga och håller tillräckligt hög kvalitet (Kommunförbundet 2023).

Tyngdpunkten av verksamheten av välfärdsområdenas äldreråd ligger på social- och hälsovårdstjänsterna och tillgången till dem, boendeservice samt tjänster som stödjer boende hemma. Efter välfärdsområdesreformen fokuserar verksamheten av de kommunala äldreråden på boendemiljön och dess tillgänglighet, rörlighet, möjligheterna till delaktighet och hobbyaktiviteter samt konsekvenserna av digitaliseringen. Gemensamma teman för välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd är till exempel service som stödjer rörligheten, boendetjänster och säkerhet.

Äldrerådets viktigaste uppgift är att verka för att de äldres synpunkter beaktas i beslutsfattandet. Genom äldrerådets verksamhet kan man också främja

delaktigheten av äldre personer som inte själva kan framföra sina behov och synpunkter. Äldrerådets synpunkter representerar värdefull lokal förståelse och kunskap om hur de äldre invånarna i olika kommuner och välfärdsområden kan agera i sin vardag i olika situationer och delta i de lokala samfundens verksamhet samt hur man bäst kan trygga tillgodoseendet av de grundläggande rättigheterna av äldre invånare som befinner sig i en mer utsatt ställning.

Enligt resultaten av tidigare enkäter till kommunernas äldreråd varierar deras verksamhetsförutsättningar stort (Rappe et al. 2023, Människorättscentret 2021). Det finns även stor variation i hur äldreråden kan delta i beslutsfattandet i dess olika skeden. Motsvarande datainsamling har inte ännu genomförts hos välfärdsområdenas äldreråd. Inrättandet av äldreråd i välfärdsområdena har medfört stora förändringar i de kommunala äldrerådets verksamhetsområde och kommunerna befinner sig i en ny situation när ansvaret för anordnandet av social- och hälsovårdstjänsterna och räddningsväsendet överfördes från kommunerna till välfärdsområdena. Kommunernas och välfärdsområdenas äldreråd sköter främjandet av välfärd och hälsa tillsammans. Dessa åtgärder är väsentliga för äldre kommuninvånare för upprätthållandet av deras funktionsförmåga och en fungerande boendemiljö och därmed en fungerande vardag.

Äldreinstitutet, äldreombudsmannen och Öppen förvaltning (finansministeriet) samlade in information om äldrerådets påverkansmöjligheter i kommunernas och välfärdsområdenas beslutsfattande med en webbenkät. Samtidigt samlade man även in information om hurdant samarbete äldreråden önskar ha med äldreombudsmannen.

Äldreombudsmannen är en nationell, oberoende och självständig myndighet som har till uppgift att främja de äldres ställning och tillgodoseendet av de äldres rättigheter. Äldreombudsmannens verksamhet inleddes i början av år 2022. I enkäten till äldreråden ställde man också en öppen fråga till respondenter om hur de anser att äldreråden och äldreombudsmannen bör samarbeta eller om de har några önskemål som gäller äldreombudsmannens arbete.

2. ENKÄTENS GENOMFÖRANDE OCH ANALYS AV MATERIALET

Öppen förvaltning skickade länken till webbenkäten och ett foljebrev 11.9.2023 till kommunernas äldreråd och välfärdsområdenas registratorskontor för att skickas vidare till äldreråden. Äldreråden ombads skicka in sina svar senast 29.9.2023. Svarstiden förlängdes senare fram till 2.10.2023. Webbenkäten upprättades på finska, men översattes även till svenska. Enkätblanketten har bifogats som bilaga 1.

Enkäten besvarades av sammanlagt 257 personer. Av dessa avsåg 215 svar kommunala äldreråd och 42 svar äldreråd i välfärdsområden. Svaren representerade 18 av välfärdsområdena. Från de kommunala äldreråden erhöles 143 svar. I 21 av svaren saknades informationen om kommunen.

Frågan om önskemål om samarbetet med äldreombudsmannen besvarades av 39 medlemmar i välfärdsområdenas äldreråd och 140 medlemmar i kommunala äldreråd.

Respondenterna i enkäten till välfärdsområdenas äldreråd var i huvudsak medlemmar (27 st.) eller ordföranden (12 st.) i äldreråden. En del av svaren hade upprättats genom att äldrerådets ordförande eller sekreterare hade samlat in information från äldrerådets medlemmar.

Respondenterna i kommunerna var medlemmar i äldreråden (84 st.), ordföranden (60 st.), sekreterare (32 st.) och ordföranden i samarbete med sekreterare (17 st.). Frågorna hade också behandlats gemensamt i äldrerådet (22 svar).

Av svaren granskas fördelningen av de olika faktorerna som antal och procentuella andelar. För svaren på frågan om önskemål om samarbetet med äldreombudsmannen upprättades en klassificeringsram på basis av materialet. Eftersom svaren från välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd skilde sig en del från varandra, upprättades separata klassificeringsramar för välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd. I resultaten beskrivs klasserna och antalet svar. Om antalet svar var under tre togs klassen inte med i klassificeringen.

3. RESULTAT

Resultaten granskas först äldrerådets sammansättning och åldersfördelning och sedan hurdana påverkansmöjligheter äldreråden anser sig ha i frågor som berör de äldre och hurdana deltagande- och yttranderättigheter äldreråden har vid fullmäktiges och nämndernas möten och hos andra organ. Sedan visas resultaten för de stödbehov som äldreråd har i sitt påverkansarbete och deras önskemål avseende samarbetet med äldreombudsmannen. I slutet framställs en sammanfattning av andra frågor som äldreråden tagit upp.

3.1 Äldrerådets sammansättning

Frågan om äldrerådets sammansättning gäller rådets ordinarie medlemmar. Om det hade kommit in flera svar från samma äldreråd ledde ja-svar till tolkningen att parten var representerad i äldrerådet. Svar där kommunen inte hade angetts lämnades utanför analysen.

Alla välfärdsområdenas äldreråd utom ett hade medlemmar från pensionärsorganisationer. Välfärdsområdenas tjänsteinnehavare hade näst flest representanter i välfärdsområdenas äldreråd (78 %). Tjänsteinnehavarna representerade äldreservicen, hem- och boendetjänsterna, främjandet av välfärd och hälsa, välfärdsområdesstyrelsen, räddningsväsendet, serviceområden, kontaktytor och social- och hälsovårdstjänsterna.

Äldreorganisationer, förtroendevalda i kommuner och välfärdsområden, organisationer för personer med funktionsnedsättning och andra organisationer var representerade i omkring hälften av välfärdsområdenas äldreråd. Andra aktörer som nämndes var kommunerna i välfärdsområdet, sametinget, representanter för välfärdsområdesstyrelser och medlemmar i kommunala äldreråd. Övriga organisationer, veteranorganisationer och kommunala tjänsteinnehavare var representerade i omkring en tredjedel av välfärdsområdenas äldreråd. Andra organisationer som nämnts var minnesföreningar, Finlands Röda

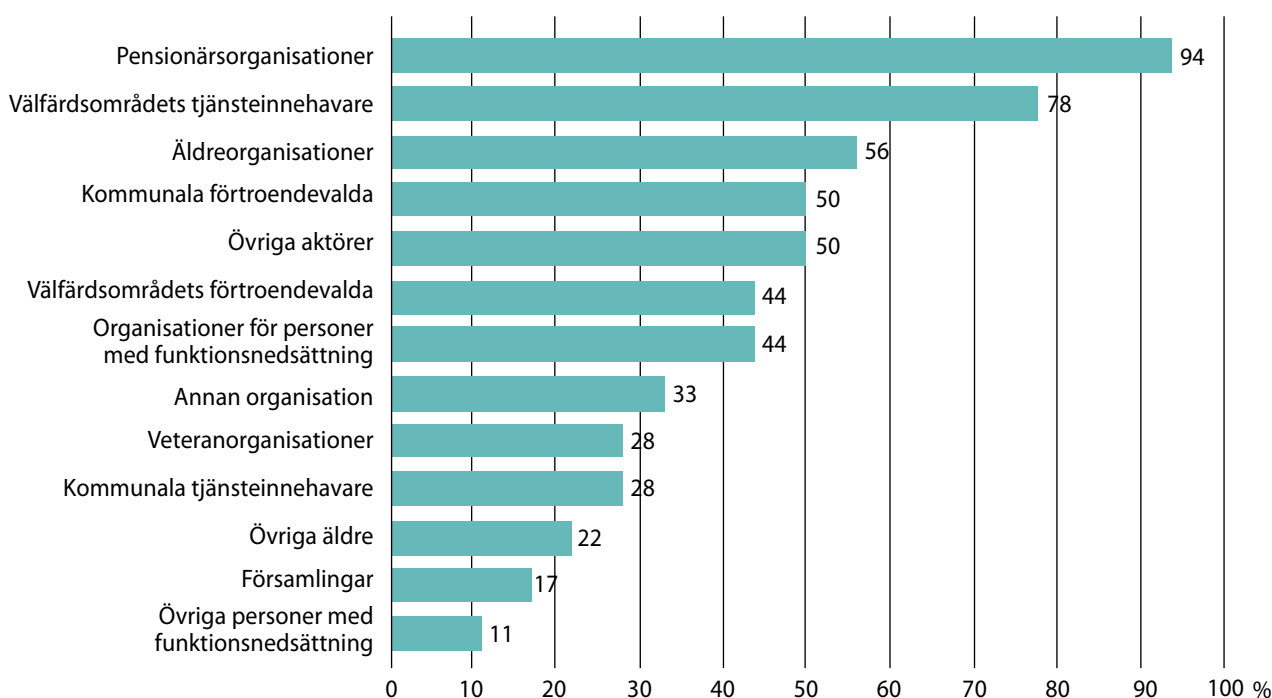

Bild 1. Procentuella andelar av parter som representeras i välfärdsområdenas (n=18) äldreråd.

Kors och dess vänverksamhet, Lapin Kansalliset Seniorit rf, marthaföreningar, Hjärtförbundets hjärtdi- strikt, Minneslotsar och Närståendevårdarna. Äldre var representerade på annat sätt än via organisatio- ner i en knapp femtedel av välfärdsområdenas äldre- råd (17 %) och personer med funktionsnedsättning på annat sätt än via organisationer i vart tionde äldre- råd (11 %). En knapp femtedel (17 %) av välfärds- områdenas äldreråd hade en representant från en församling.

Pensionärsorganisationer var representerade i så gott som alla äldreråd i de kommuner som besva- rade enkäten. Endast tre kommuner nämnde inte pensionärsorganisationer i sina svar. Kommunala förtroendevalda var representerade i två tredjedelar av de äldreråd som besvarade enkäten (72 %). Drygt hälften av de kommunala äldreråden angav att för- samlingar (55 %) och kommunala tjänsteinnehavare

(53 %) är representerade i rådet. Tjänsteinnehavarna representerade oftast välfärdstjänsterna, bildnings- väsendet, kulturverksamhet, den tekniska sektorn och förvaltningen. De näst vanligaste aktörer i sam- mansättningen av kommunala äldreråd var vete- ranorganisationer (38 %), övriga organisationer (34 %, bland annat Hjärtföreningen, Seniorlärarna, Jade yhteisö, en byförening, ett lantmannagille, Folkhäl- san, Närståendevårdarna, Krigsveteranerna, Finlands Röda Kors), äldreorganisationer (33 %) och organi- sationer för personer med funktionsnedsättning (30 %). Välfärdsområdenas tjänsteinnehavare var repre- senterade i en femtedel av de kommunala äldrerå- den. Aktörer med minsta antalet representanter var välfärdsområdenas förtroendevalda (15 %), övriga aktörer (13 %), äldre som inte representerar någon organisation (13 %) och personer med funktionsned- sättning som inte representerar någon organisation (6 %).

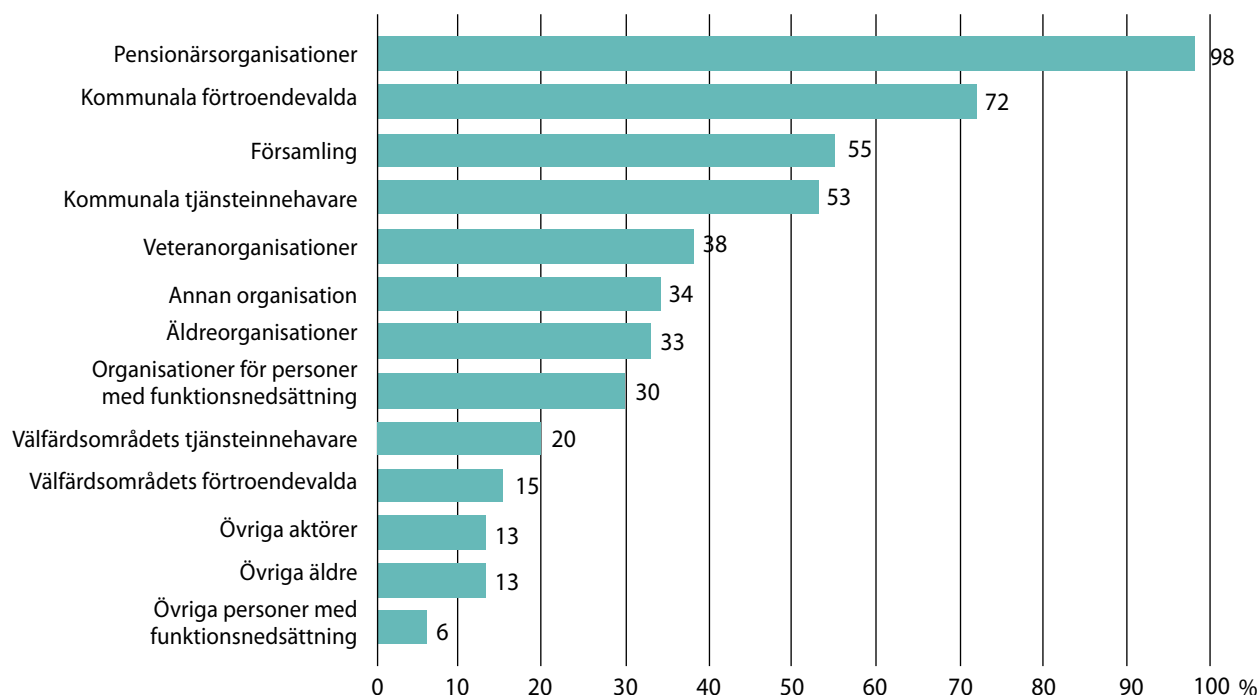

Bild 2. Procentuella andelar av parter som representeras i kommunala (n=143) äldreråd.

Pensionärsorganisationer var representerade i så gott som alla av välfärdsområdenas och kommuner- nas äldreråd. Välfärdsområdenas tjänsteinnehavare hade näst flest representanter i välfärdsområdenas äldreråd och kommunala tjänsteinnehavare hade näst flest representanter i kommunerna. I hälften av välfärdsområdenas äldreråd var även andra aktörer som till exempel området kommuner eller same-

tinget representerade, medan andra aktörers repre- senteranter inte var lika vanliga i de kommunala äldre- råden. En tydlig skillnad mellan sammansättningen av välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd gällde representationen av församlingar: församling- ar var representerade i drygt hälften av de kommu- nala äldreråden, medan den motsvarande andelen i välfärdsområdena var en knapp femtedel.

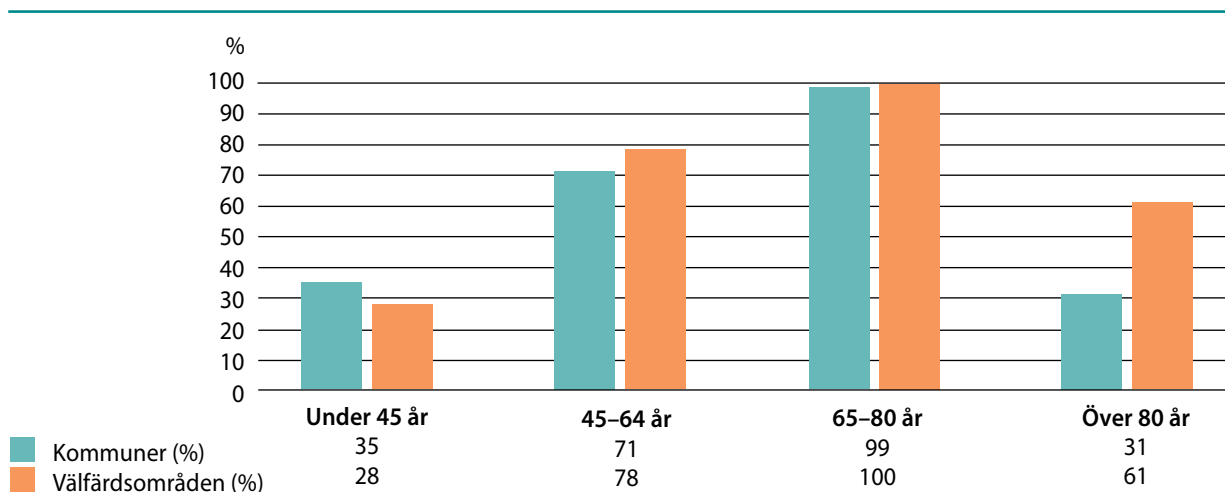

Bild 3. Proportionell fördelning av förekomsten av de olika åldersgrupperna för äldrerådets medlemmar i välfärdsområdena (n=18) och kommunerna (n=143)

3.2 Äldrerådets åldersfördelning

Frågan om äldrerådets sammansättning gäller rådets ordinarie medlemmar. I frågan hade åldersfördelningen klassificerats i fyra åldersgrupper: under 45 år, 45-64 år, 65-80 år och över 80 år. Om det hade kommit in flera svar från samma äldreråd ledde svar till tolkningen att åldersgruppen var representerad i äldrerådet. Dessutom ombads äldreråden att uppskatta antalet medlemmar i varje åldersgrupp. Svar där kommunen inte hade angetts lämnades utanför analysen.

Fem av välfärdsområdenas äldreråd hade medlemmar i åldersgruppen under 45 år och 14 av äldreråden hade medlemmar i åldersgruppen 45-64 år. Äldreråden i alla 18 välfärdsområden som besvarat enkäten hade medlemmar i åldersgruppen 65-80 år, och 11 välfärdsområden hade även medlemmar i åldersgruppen över 80 år.

Av de kommunala äldreråden hade 50 kommuner medlemmar i åldersgruppen under 45 år, 102 kommuner hade medlemmar i åldersgruppen 45-64 år och 141 kommuner hade medlemmar i åldersgruppen 65-80 år. 45 kommunala äldreråd hade medlemmar i åldersgruppen över 80 år.

Antalet medlemmar i varje åldersgrupp analyserades inte närmare, eftersom alla respondenter inte besvarade frågan och bedömningarna av medlemmar i samma äldreråd kunde skilja sig från varandra. Generellt kan man säga att det fanns enskilda medlemmar i åldersgruppen under 45 år, något fler medlemmar i åldersgrupperna 45-64 år och över 80 år och största andelen medlemmar representerade åldersgruppen 65-80 år.

Åldersgruppen över 80 år representeras proportionellt oftare i välfärdsområdenas äldreråd än i kommunala äldreråd.

3.3 Äldrerådets påverkansmöjligheter

Äldreråden ombads bedöma i vilken mån de ansåg sig ha kunnat påverka i frågor som berör de äldre i sitt välfärdsområde eller sin kommun. Svaret skulle ges på en fyrgradig skala: i tillräckligt stor mån, i relativt stor mån, inte fullt tillräckligt och inte alls tillräckligt. Dessutom fanns ett svarsalternativ "Frågan berör inte det äldreråd som jag är medlem i". För analysen slogs svarsalternativen "i tillräckligt stor mån/i relativt stor mån" och "inte fullt tillräckligt/inte alls tillräckligt" ihop.

Välfärdsområdenas äldreråd inledde sin faktiska verksamhet i början av år 2023, varmed deras bedömningar om sina påverkansmöjligheter avser en väldigt kort verksamhetsperiod. Resultaten grundar sig på de 42 svar som togs emot från välfärdsområdena.

I alla ärenden som berör de äldre bedömer välfärdsområdenas äldreråd att deras påverkansmöjligheter är otillräckliga än att de är tillräckliga. I det ursprungliga materialet varierade de procentuella andelarna för "tillräckliga påverkansmöjligheter" i de olika frågorna mellan 0 och 7,1 procentenheter.

Den fråga som välfärdsområdenas äldreråd ansåg sig ha kunnat påverka bäst var den plan för att stödja den äldre befolkningen som förutsätts av äldreomsorgslagen. Nästan hälften av respondenterna bedömde

att äldrerådet kan påverka i tillräckligt stor mån eller i relativt stor mån i denna fråga. Omkring en tredjedel av respondenterna bedömde att äldrerådet kan påverka i tillräckligt stor mån eller i relativt stor mån vad gäller utvärderingen om huruvida socialtjänsterna är tillräckliga och håller tillräckligt hög kvalitet, utveckling av social- och hälsovårdstjänsterna, stöd till de äldres motion och utomhusvistelse samt kommunernas projekt som berör äldre personer. En fjärdedel av respondenterna ansåg att äldrerådet kan påverka digitala tjänster och deras användning samt utvecklingen av boende- och livsmiljön samt hobby- och kulturverksamhet åtminstone i relativt stor mån. Endast en femtedel av respondenterna ansåg att äldrerådet kan påverka främjande av det psykiska välbefinnandet samt tillgången till färdtjänst och allmänna kommunikationer ens i relativt stor mån.

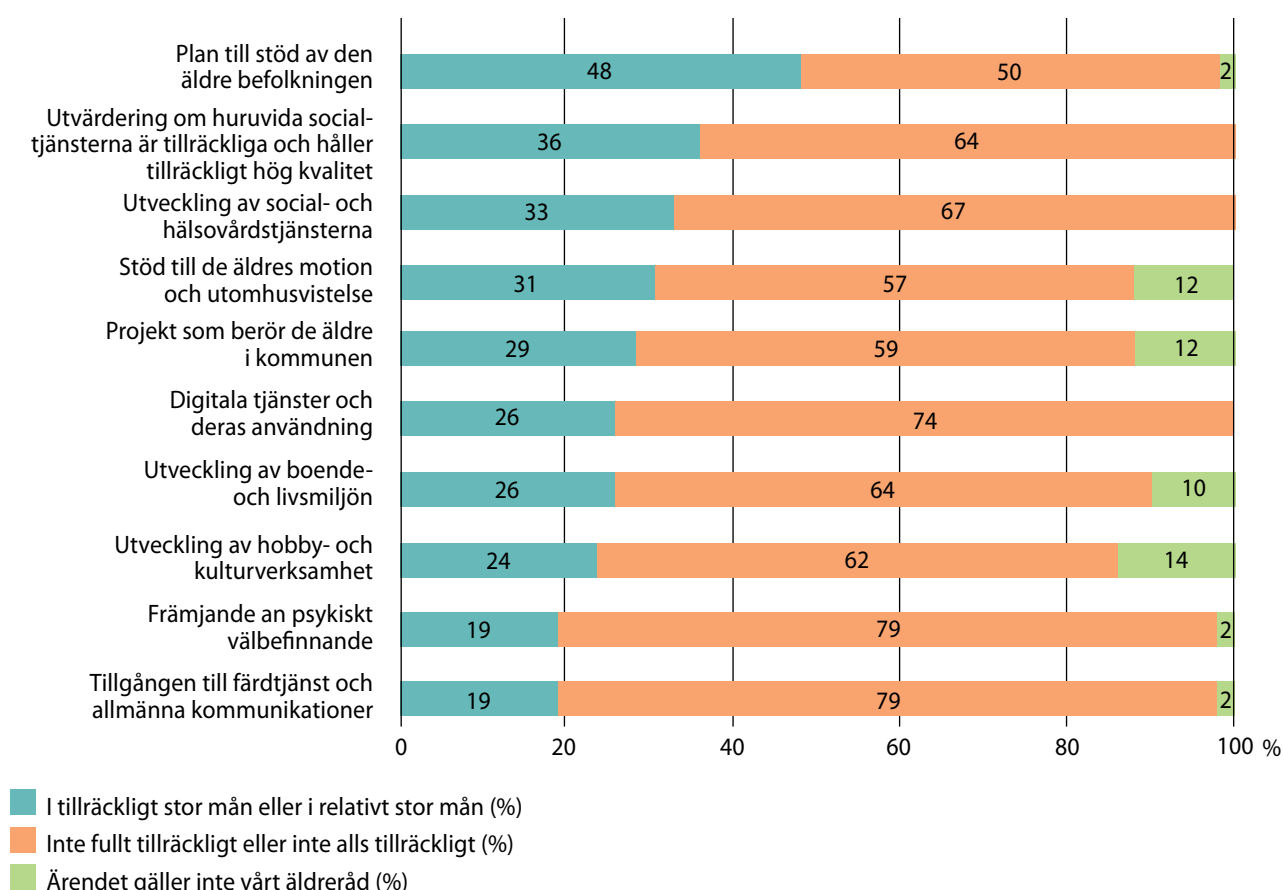

Bild 4. Välfärdsområdenas äldreråds bedömning av sina möjligheter att påverka i frågor som berör de äldre, procentuella andelar av svaren (n=42).

I analysen av de kommunala äldrerådens påverkansmöjligheter inkluderades även de svar där uppgift om kommun saknades (n=215). I alla ärenden som berör de äldre bedömer de kommunala äldreråden oftare än välfärdsområdenas äldreråd att deras påverkansmöjligheter är tillräckliga. I det ursprungliga materialet varierade de procentuella andelarna för "tillräckliga påverkansmöjligheter" i de olika frågorna mellan 0,5 och 19,1 procentenheter.

Den fråga som de kommunala äldreråden ansåg sig ha kunnat påverka bäst var stöd till de äldres motion och utomhusvistelse samt utveckling av hobby- och kulturverksamhet. Omkring två tredjedelar av respondenterna ansåg att äldrerådet kan påverka i dessa frågor i tillräckligt stor mån eller i relativt stor mån. Omkring hälften av respondenterna bedömde

att äldrerådet kan påverka kommunens projekt som berör de äldre, den plan för att stödja den äldre befolkningen som förutsätts av äldreomsorgslagen, utvecklingen av boende- och livsmiljön samt främjande av det psykiska välbefinnandet åtminstone i relativt stor mån. En knapp tredjedel av respondenterna bedömde att äldrerådet kan påverka utvärderingen om huruvida socialtjänsterna är tillräckliga och håller tillräckligt hög kvalitet, digitala tjänster och deras användning samt tillgången till färdtjänst och allmänna kommunikationer i tillräckligt stor mån eller i relativt stor mån. Den fråga i vilken de kommunala äldreråden ansåg sig ha minst påverkansmöjligheter i var utveckling av social- och hälsovårdstjänsterna. Endast en knapp fjärdedel av respondenterna ansåg att äldrerådet kan påverka i denna fråga i ens i relativt stor mån.

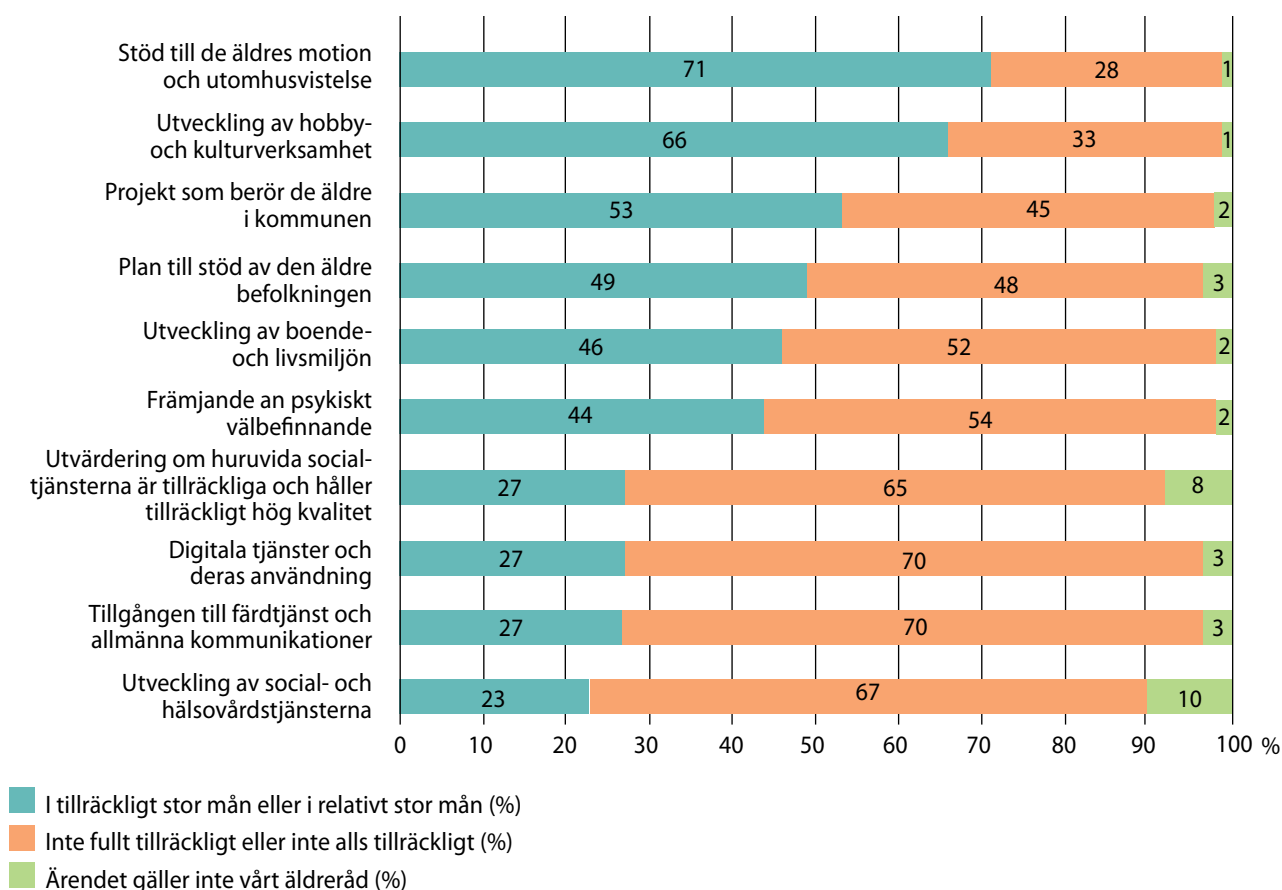

Bild 5. De kommunala äldrerådens bedömning av sina möjligheter att påverka i frågor som berör de äldre, procentuella andelar av svaren (n=215).

3.4 Äldrerådets deltagande- och yttranderätt

I enkäten kartlades även äldrerådets deltagande- och yttranderätt vid fullmäktiges och nämndernas möten.

12 av välfärdsområdenas äldreråd hade deltaganderätt (67 %) och 11 äldreråd yttranderätt (61 %) vid fullmäktiges möten. I kommunerna hade 58 av de äldreråd som besvarat enkäten deltaganderätt (41 %) och 44 äldreråd yttranderätt (31 %) vid fullmäktiges möten.

11 av de välfärdsområdenas äldreråd som besvarat enkäten (61 %) hade deltaganderätt och 10 äldreråd (56 %) även yttranderätt vid nämndernas möten. Nämnder vilkas möten välfärdsområdenas äldreråd deltog i var äldrenämnden samt nämnderna för omvårdnadstjänster, funktionshindersservice, delaktighet och klientskap, välfärd och kontaktytor samt miljö och bildning samt sektionen för räddningsväsendet och direktionen för delaktighet och demokrati. Välfärdsområdenas äldreråd hade yttranderätt i revisions-, äldre-, service-, framtids-, säkerhets- och bildningsnämnden samt i nämnderna för omvårdnadstjänster, kontaktytor och främjande av välfärd och hälsa.

Av de kommunala äldreråden angav 31 att de har deltaganderätt (22 %) och 29 att de har yttranderätt (20 %) vid nämndernas möten. Äldreråden hade deltaganderätt i välfärds-, bildnings-, kultur-, stadsutvecklings-, livskrafts- och delaktighetsnämnden samt i nämnderna för den tekniska sektorn, grundtryggheten och basservice samt kontaktytor. Det nämndes även att äldrerådet deltog i alla nämnder eller att representanter för nämnderna var medlemmar i äldrerådet.

Äldreråden frågades även om deltagande- och yttranderätten vid andra organ. Av välfärdsområdenas äldreråd angav 9 att de har deltaganderätt (50 %) och 10 att de har yttranderätt (56 %) vid andra organ. Äldreråden hade deltaganderätt bland annat i arbetsgruppen för persontrafik, säkerhet och transporttjänster och yttranderätt i utskottet för frågor som berör multijänstklienter och arbetsgruppen för främjande av delaktighetsprogrammet.

Av de kommunala äldreråden som besvarat enkäten hade 35 deltaganderätt vid ett annat organ (24 %) och yttranderätt vid 31 organ (22 %). De kommunala äldreråden hade deltaganderätt och yttranderätt bland annat i välfärdsområdets äldreråd och kommunstyrelser.

3.5 stödbehov

Äldreråden frågades om deras behov av ytterligare stöd i främjandet av vissa frågor och hurdan detta stöd borde vara. Eftersom välfärdsområdenas äldreråd har först nyligen inlett sin verksamhet, handlade deras behov av stöd ofta om olika frågor som förknippas med äldrerådets verksamhet. I svaren efterlystes introduktion i välfärdsområdenas angelägenheter och information om aktuella frågor. Äldreråden behöver också stöd i främjandet av sina påverkansmöjligheter. Äldrerådets beslutanderätt bör stärkas och deras möjligheter att delta i nämndernas arbete och i arbetsgrupper förbättras. Äldrerådets tillgång till nämnder och arbetsgrupper upplevdes som begränsad. I svaren nämndes att frågor lämnas endast för kännedom och att äldrerådet har ingen möjlighet att påverka dem. Enligt respondenterna bör äldreråden kunna delta konkret i planeringen, genomförandet och uppföljningen av åtgärder som berör de äldre.

”Vårt äldreråd önskar få yttrande- och deltaganderätt vid vissa av välfärdsområdets nämnder. Det är svårt när frågan inte har skrivits in i lagen såsom för ungdomsråden.”

”För tillfället får vi bara veta hur dessa frågor sköts i den nya organisationen utan att man har frågat oss som känner till våra egna angelägenheter om praxisen.”

Äldreråden uppgav att de behöver stöd i samarbetet med välfärdsområdet och dess kommuner. Det bör finnas tillräckliga resurser för ärendeberedningen. Äldreråden behöver information om frågorna för att kunna påverka dem. Man efterlyste information om välfärdsområdena, till exempel innehållet i deras servicestruktur, tillgången till social- och hälsovårdstjänsterna samt konsekvenserna av beslutsfattandet. Till stöd av beredning av utlåtanden önskades samlat material om bestämmelserna om de äldres rättigheter.

”Till exempel ett lagpaket om de äldres rätt till olika tjänster kunde inkluderas i bakgrundsmaterialet till begäranden om utlåtanden. Institutionen för hälsa och välfärd har ju informationen på sin webbplats, dock som separata lagar. Lagarna skulle kunna samlas i en tryckt version som en bok.”

”Jag önskar med ingående presentation av äldreomsorgslagen, till exempel vad som enligt lagen ska beaktas i kommunernas ekonomiplanering och i välfärdsområdenas organ.”

I svaren från välfärdsområdenas äldreråd hade största delen av stödbehoven samband med äldre-service och tillgången till, anordnandet av och innehållet i den. Tillgången till hälsovårdstjänster, hemvårds- och dagverksamhet, serviceplaner samt främjande av välfärd och hälsa var frågor som kom upp, likaså frågor om färdtjänst, digistöd och boendelösningar. En anledning till oro var fokuseringen på utvecklingen av digitala tjänster, vilket kan försvaga de äldres delaktighet om de inte har anordningar som krävs eller saknar digitala färdigheter. Behovet att diversifiera tjänsteinnehållen så att de även omfattar till exempel kulturell verksamhet och behovet av samordning av frivilligarbetet nämndes också i svaren samt hur äldre-reservicen kommer att anordnas i de avlägsna kommunerna i välfärdsområdet för klienter som behöver omsorg dygnet runt. Dessutom behöver äldre-råden stöd i att förmedla information till exempel om handledning i digitala färdigheter och välfärdsområ-dets tjänster till kommuninvånarna.

”Det finns inte just någon färdtjänst att tillgå. Någon typ av planering lär ha inletts.”

”Digitala färdigheter och den digitala delaktigheten ska förbättras. Antalet personer som kan tillhandahålla digistöd behöver ökas i om-rådets kommuner.”

Trots att verksamheten av kommunernas äldre-råd redan är etablerad vittnade svaren om betydande stödbehov. Äldre-råden behöver stöd såväl i sin verksamhet och till sina verksamhetsförutsättningar som till det konkreta påverkansarbetet för att förbättra

äldre-reservicen. Det rörande önskemålet ”Att det läggs märke till att de äldre existerar” från en representant av ett kommunalt äldre-råd väcker frågan hur ens en endaste kommun kan låta bli att lägga märke till sina äldre invånare. Det behövs kontinuerlig utbildning om äldre-rådets verksamhet och påverkansarbete.

”Det behövs tydliga guider om äldre-rådets verksamhet och befogenheter”

Det framgick av flera svar att äldre-råden anser att deras verksamhet inte uppskattas, att äldre-råd inte tas på allvar och att äldre-rådets åsikter inte godkänns. Stöd efterlystes för att förbättra möjligheterna att påverka kommunens beslutsfattandeprocesser samt att stärka äldre-rådets trovärdighet och möjligheter-na att bli hörda. Kommunernas personal bör öka sin kunskap om äldre-rådets roll och rättigheter.

”Man blir lätt frustrerad i äldre-rådsarbetet när man inte vet om våra utlåtanden alls har tagits i beaktande.”

”De förtroendevaldas förståelse av äldre-rådets roll i kommuner bör bli bättre. Detta gäller till viss del även tjänsteinnehavare.”

”För närvarande har äldre-rådet väldigt litet att göra med stadens beslutsfattande och dess beredning.”

”Äldre-rådet bör själv kunna bestämma vilka frågor det tar ställning till och vilka frågor äldre-rådet ska få lämna ett utlåtande om.”

Det rådde oklarhet om de kommunala äldre-rådets uppgifter i förhållande till välfärdsområdenas äldre-råd. Det önskades också tydliga anvisningar och råd om utveckling av samarbetet mellan välfärdsområ-den och kommunernas äldre-råd samt att dialogen mellan dem skulle bli bättre.

”Det behövs tydlighet om vilka frågor de kom-munala äldre-råden numera kan påverka.”

”Främjande av de äldres hälsa och välfärd; kommunen frågar vad det innebär. Det finns ingen statistik och ingen information, de fördes över till välfärdsområdena tillsammans med de äldre personerna.”

”Välfärdsområdet ska representeras i det kommunala äldrerådet när den fråga som behandlas eller som man ska ge ett utlåtande om handlar om en tjänst som välfärdsområdet anordnar!”

Enligt svaren beaktas de äldres angelägenheter inte i tillräcklig mån i alla kommuners strategier eller ens i samband med lagstadgade frågor. Välfärdsplanen och -berättelsen till stöd av den äldre befolkningen kan saknas. När äldreråden har information och kunskap om frågor som förknippas med de äldres hälsa och välfärd kan de för sin del främja planeringen och genomförandet av kommunens äldrepolitik. De äldres synpunkter och behov skulle kunna komma fram bättre om äldreråden hade närvaro- och yttranderätt i nämnder som behandlar ärenden som berör de äldre. Det önskades också närvaro- och yttranderätt i kommunfullmäktige och kommunstyrelser.

De knappa resurserna för verksamheten visade sig i det låga antalet sekreterare och föredragande samt bristfälliga eller begränsade medel som budgeterats för verksamheten.

”Om vi hade en permanent sekreterare skulle verksamheten kunna drivas mer långsiktigt.”

”Tjänstemän som kan bereda ärenden grundligt.”

Det lämnades flera kommentarer om tidpunkten för informationsspridningen i förhållande till ärendenas beredning och beslutsfattandet. Kommunens tjänsteinnehavare bör ge äldreråden information om sina verksamhetsområden i rätt tid för att man skulle kunna ha inflytande som baseras på information. Man efterlyste i synnerhet information vid planeringsskedet. Äldreråden bör ha tillräckligt med tid att sätta sig in i ärendena och bereda sina utlåtanden så att man ännu kan påverka beslutsfattandet och genomförandet av besluten på basis av utlåtandena.

”Våra påverkansmöjligheter är begränsade eftersom vi inte får någon information om stadens planer på förhand. För att man ska kunna föra frågorna framåt är det nödvändigt att man har förhandsinformation. Mötenas dagordningar bör skickas till äldrerådets ordförande.”

”Det bör finnas en rekommendation eller rent av ett direktiv om att kommunerna och välfärdsområdena bör höra de kommunala äldreråden innan de fattar beslut. I praktiken begär man aldrig utlåtanden direkt från äldrerådet. Rådets ordförande och sekreterare blir tvungna att följa de ärenden som behandlas för att kunna hålla möten vid sådana tidpunkter att man hinner lämna utlåtanden om ärendena. Ofta är vi för sena, eftersom utlåtanden begärs inte under ärendenas beredning. När ett ärende redan har lämnats in för organen för beslutsfattande är vi för sena. Påverkansorgan anses inte vara värda att begära utlåtanden av.”

Utöver information önskades också stöd till att stärka samarbetet med kommunens tjänstemän, beredare och beslutsfattare. Det kom också fram att även samarbetet mellan organisationerna och kommunen behöver stärkas.

På frågan hurdant påverkansarbete äldreråden behöver stöd i lämnades ett stort antal svar som omfattade olika äldretjänster och deras utvecklingsbehov. Frågor som oftast kom fram var stöd till användningen av digitala tjänster och till utveckling av alternativa lösningar till dem samt stöd till anordnandet av färdtjänst.

”Stöd till tjänster som alla klienter inte kan använda, till exempel digitala tjänster: på vilket sätt tar man hänsyn till de klienter som lämnas utanför tjänsten?”

”Färdtjänst från glesbygden till olika verksamheter. Kan man få information om bidrag till färdtjänst? Kunde man använda verksamhetsmodeller för färdtjänst från andra kommuner?”

”Servicetrafiken bör utvecklas till en mer äldrevänlig riktning.”

Hälsofrämjande tjänster riktade till äldre, lämpliga bostäder och boendemiljöer, stöd till skötseln av vardagliga ärenden och boende hemma samt stöd till delaktighet lyftes fram.

”Stöd till tillgängligheten av offentliga platser. Bättre tillgänglighet bör beaktas när man bygger eller renoverar.”

”Metoder för minskning av stillasittande och stöd till fysisk aktivitet.”

”Stöd till delaktighet av äldre personer som riskerar marginalisering så att de kommer ut bland andra.”

3.6 Äldrerådets samarbete med äldreombudsmannen

Både välfärdsområdenas och kommunernas äldre-
råd framförde en hel del önskemål om samarbete
med äldreombudsmannen. Det vanligaste önskemå-
let från respondenter som svarade för välfärdsområ-
denas äldreråd var fysiska möten med äldreombuds-
mannen (11). Det näst vanligaste önskemålet var att
äldreombudsmannen informerar om aktuella frågor
(10). Det önskades också handledning och stöd till
äldrerådets arbete (5) (Tabell 1).

Tabell 1. Välfärdsområdenas äldreråds önskemål till äldreombudsmannen

		Antal
Välfärdsområdenas äldreråds önskemål till äldreombudsmannen	Fysiska möten	11
	Information om frågor som berör de äldre	10
	Handledning och stöd till äldreråden (för initiativ, ställningstaganden och övrig planering)	5
	Starkt inflytande	4
	Att förbättra tjänster: social- och hälsovårdstjänster, digitala tjänster, tillgång till taxi	3
	Samarbete, regelbunden kontakt och dialog	3

I svaren från de kommunala äldreråden betonades behovet att bekanta sig med äldreombudsmannens arbete mest (24). Från en del av svaren framgick det också att äldreombudsmannen inte ännu är känd som en nationell myndighet. Det önskades att äldreombudsmannen informerar äldreråden om frågor som berör de äldre (23), olika typer av samarbete (22) och fysiska möten (13) med äldreombudsmannen.

Det framfördes önskemål om att äldreombudsmannen i sin egen verksamhet främjar äldrerådets ställning (9). I svaren från både välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd önskades starkt påverkansarbete av äldreombudsmannen (Tabell 2).

Tabell 2. De kommunala äldrerådets önskemål till äldreombudsmannen

De kommunala äldrerådets önskemål till äldreombudsmannen	Att berätta om äldreombudsmannens arbete för äldreråden	24
	Information om frågor som berör de äldre	23
	Samarbete, regelbunden kontakt och dialog	22
	Fysiska möten	13
	Handledning och stöd till äldreråden (för initiativ, ställningstaganden och övrig planering)	11
	Övervakning av att äldre får stöd från social- och hälsovårdstjänsterna	10
	Starkt inflytande	9
	Att i sin egen verksamhet betona äldrerådets ställning	9
	främjande av ställningen av personer utan digitala färdigheter	5
	Att föra fram äldrefrågor till beslutsfattarna	4
	Att ge information om och påverka rättigheter och lagstiftningen	4

Största delen av de önskemål äldreråden framfört stämmer bra överens med äldreombudsmannens lagstadgade uppgifter. I sina utlåtanden och ställningstaganden har äldreombudsmannen upprepade gånger understrukt äldrerådets betydelse och rekommenderat att deras påverkansmöjligheter stärks. Föregripande påverkansarbete för att främja de äldres ställning och rättigheter är en central uppgift för äldreombudsmannen.

Äldreombudsmannen har inte befogenheter att övervaka tjänsterna för äldre såsom flera av respondenterna önskade. Äldreombudsmannen är inte en övervakande myndighet. I sina ställningstaganden och utlåtanden, vid höranden samt i sin första berättelse till riksdagen har äldreombudsmannen dock starkt betonat betydelsen av att tjänsterna är tillgängliga för de äldre. Ombudsmannen har i synnerhet betonat vikten av att i alla välfärdsområden

trygga tillräcklig hemvård och omsorg dygnet runt samt tillgången till krisplatser och socialt arbete som riktas till de äldre (äldreombudsmannen 2024).

På grund av det höga antalet kommuner och välfärdsområden och äldreombudsmannens byrås begränsade resurser kräver genomförandet av några av önskemålen om samarbete en del överväganden, till exempel önskemålet om konkret handledning och hjälp med initiativ och ställningstaganden.

Att utöka samarbetet och informationsutbytet är ett gemensamt önskemål. Flera av respondenterna önskade ett nyhetsbrev om aktuella frågor från äldreombudsmannen, och nu har detta önskemål blivit verklighet. Det första nyhetsbrevet publicerades i april.

3.7 övriga frågor som lyfts fram i enkäten

I slutet av enkäten hade respondenterna en möjlighet att lyfta fram andra frågor. Det lämnades in en hel del kommentarer. I svaren lyftes också fram stödbehov som frågats om redan tidigare. I både välfärdsområdenas och kommunernas svar upprepades frustrationen över att äldrerådets arbete inte uppskattas.

”Det känns frustrerande att delta i behandlingen av frågor som berör de äldre i och med att det verkar inte ha någon betydelse. Vi blir inte hörda och våra synpunkter tas inte i beaktande. Man kunde lika gärna tala till väggarna hemma. Det känns som att äldrerådet existerar endast för att det föreskrivs i lagen.”

I välfärdsområdena söker äldreråden fortfarande sin roll och håller på att utveckla sina verksamhetsformer. Äldreråden har en hel del uppgifter och temaområdena för de frågor som behandlas är breda. Kommuner som berörs av de frågor som behandlas är främmande för många eller till och med för alla medlemmar av äldreråden.

Det framfördes önskemål om att äldrerådets roll, verksamhetsförutsättningar och påverkansmöjligheter

skulle stärkas och förenhetligas. För att kartlägga situationen och inleda utvecklingsarbetet föreslogs att äldrerådets ordförande skulle ha ett möte under äldreombudsmannens ledning.

Kritik framfördes om att de frågor som behandlats inte har berört de äldre. Politiska utnämningar har inte alltid lett till sakkunskap om äldre frågor. Välfärdsområdenas beslutsfattandesystem upplevdes som så byråkratiskt att det är svårt att hitta påverkanskanaler. Det ansågs vara viktigt att välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd inleder ett samarbete. Minskningen av tjänsterna och situationen för äldre personer som bor på landsbygden orsakade oro.

I svaren framfördes även beröm och tillit till att verksamheten av välfärdsområdenas äldreråd kommer att utvecklas med tiden. Informationsförmedling fungerar bra när äldrerådets föredragande deltar i regionfullmäktige, välfärdsområdets styrelse och ledningsgrupp och när verksamhetsområdesdirektören deltar i äldrerådets möten.

”Viktig hjälp från tjänstemännen har varit tillgänglig för äldrerådet.”

”Äldrerådet informeras om åtgärder som vidtagits och äldrerådet får välmotiverade och tydliga redogörelser till grund för beslut.”

Välfärdsområdesreformen påverkade också de frågor som behandlas i de kommunala äldreråden. Kommunerna uppdaterar sina lagstadgade program och planer inom ramen för sina nya ansvar, vilket äldreråden kan få möjlighet att påverka. När välfärdsområdenas äldreråd inledde sin verksamhet har det å andra sidan lett till press att dra ned på verksamheten av de kommunala äldreråden.

Kommunernas äldreråd vill delta i beslutsfattandet i frågor som berör de äldre och lämna utlåtanden om kommunernas planer så att de äldres synpunkter kan beaktas. Det föreslogs att kommunerna ska bedöma konsekvenserna för de äldre vid beslutsfattandet. Det gavs flera exempel om välfungerande samarbete med kommunen.

”Samarbetet med stadens sakkunniga har fungerat väldigt bra. Trots våra olika synpunkter är samarbetet konstruktivt och kommer att fortsätta.”

”Imatra äldreåd har en representant från välfärds- och stadsutvecklingsnämnderna och ordföranden är medlem i styrelsen. På detta sätt kan vi påverka dessa organ.”

”Äldreådet har en bra stämning och vi påverkar stadens angelägenheter proaktivt och med en positiv energi. Stadens olika verksamhetsområden kontaktar äldreådet automatiskt och proaktivt redan vid ärendenas planeringsskede. Detta kräver ibland att vi påminner aktivt om det. Avsikten är också att allt oftare hålla äldreådets möten hos stadens olika enheter, vilket främjar bekantheten och dialogen på ett naturligt sätt.”

”Vid behov anordnas kommundirektörens frågestund (om olika teman) i samband med äldreådets möten, och kommunstyrelsen har en representant i äldreådet.”

”Motioner från äldreådet och funktionsrättsrådet behandlas på samma sätt som fullmäktigemotioner.”

”Vi håller årligen diskussionstillfällen med de angränsande kommunerna i vår region. Vår egen aktivitet är trots allt den viktigaste och att följa med vad som sker i kommunen och välfärdsområdet.”

I kommentarerna uttrycktes oro om förhållningssättet gentemot de äldre och om tillgången till tjänster. De äldre vill delta i utvecklingen av tjänsterna. För att de äldre ska ha en jämlik ställning vad gäller tjänsterna ska tjänsterna utvecklas till att bli mer äldrevänliga.

”...De äldre ska ägnas särskild omsorg och när tjänster utvecklas ska man fråga de äldre på vilket sätt de önskar att tjänsterna utvecklas.”

”Åldersdiskriminering ska bekämpas. I synnerhet social- och hälsovården bör vara klient-/människoorienterad i stället för organisationsorienterad.”

”Mer mänsklighet i beslutsfattandet! Även beslutsfattarna blir äldre en dag.”

Samarbetet mellan områdets äldreåd och arbetet med kontaktytorna med välfärdsområdena bör utvecklas.

4. SAMMANFATTNING

På basis av enkäten till välfärdsområdenas och kommunernas äldreråd kan man konstatera att äldreråden inte har tillräckligt bra möjligheter att påverka frågor som berör de äldre. Det behövs stöd i utvecklingen av verksamhetens strukturer, att öka den innehållsmässiga kompetensen och att öka äldrerådets anseende. Det finns stora skillnader i de olika äldrerådens verksamhetsförutsättningar. Resultaten har varit liknande även vid tidigare enkäter (Människorättscentret 2021).

Äldreråden har bra verksamhetsmodeller som bör spridas bland äldreråden genom att främja interaktionen. I äldreråden finns väldigt mycket kunskap såväl om de äldres behov som om beslutsfattandet och de kan därmed ta upp utvecklingsbehov och föreslå lösningar till dem för kommunerna och välfärdsområdena.

Lagstiftningen som berör kommunernas äldreråd (27 § i kommunallagen 410/2015) specificerar inte till exempel urvalskriterierna för äldrerådets medlemmar eller äldrerådets närmare verksamhetsförutsättningar. Enligt äldrerådets svar finns det skäl att lyfta fram behovet att bedöma synnerhet den del av lagstiftningen som gäller kommunala äldreråd och fundera på förändringar som skulle kunna öka effektfullheten av äldrerådets verksamhet och därmed förbättra äldrerådets möjligheter att uppfylla sina lagstadgade uppgifter.

När enkäten genomfördes hade välfärdsområdenas äldreråd nyligen inlett sin verksamhet. Samtidigt pågick även den omfattande reformen av social- och hälsovården. En av de viktigaste målsättningarna av reformen var att trygga tillräckliga social- och hälsovårdstjänster i det åldrande samhället. Äldre personers andel av befolkningen har sedan en längre

tid varit rekordhög och fortsätter att öka under de kommande decennierna. Enligt Institutet för hälsa och välfärd har tillgängligheten av social- och hälsovårdstjänsterna för äldre redan under flera år minskat i synnerhet vad gäller hemvård och serviceboende med heldygnsomsorg och är på en alarmerande låg nivå i hela landet (Institutet för hälsa och välfärd 2022, 2023). Det är också särskilt viktigt för de äldre att välfärdsområdenas äldreråd kan påverka beslut om tillgången till service i god tid.

Äldrerådets viktigaste uppgift är att föra fram de äldres synvinklar till beslutsfattandet. Enligt resultaten deltar personer som fyllt 80 år väldigt sällan i de kommunala äldrerådets arbete. I välfärdsområdena är situationen något bättre. Enligt befolkningsundersökningar blir problem med funktionsförmågan och hälsan vanligare när man fyllt 80 år, och i synnerhet risken för minnessjukdomar är klart högre hos de allra äldsta (Koskinen et al. 2022). Det är också mer sällsynt hos de allra äldsta att sköta sina ärenden digitalt (Statistikcentralen 2023). Det är särskilt viktigt att kommunernas och välfärdsområdenas äldreråd försäkras sig om att de allra äldstas synpunkter kommer fram i äldrerådets utlåtanden och verksamhet.

Äldreråden framförde en hel del önskemål om samarbete med äldreombudsmannen. Detta ger goda förutsättningar för inledning och fortsättning av samarbetet. Under sina två första verksamhetsår har äldreombudsmannen träffat enskilda äldreråd i olika kommuner och välfärdsområden. Det har också anordnats gemensamma möten för olika kommuners äldreråd samt tillställningar där både kommunala och välfärdsområdens äldreråd har deltagit. Dessa gemensamma tillställningar kommer att fortsätta på äldreombudsmannens initiativ och enligt enkätsvaren kan tillställningarna också genomföras i samarbete med äldreråden.

KÄLLOR

Människorättscentret (2021). Äldrerådens verksamhet och möjligheter att påverka i kommunerna. Människorättscentrets publikationer 7/2021. <https://bin.yhdistysavain.fi/1598742/YFoocAul9ngihHvXpLUh0WZwgq/%C3%84ldrer%C3%A5d%20rapport.pdf>

Koskinen S, Martelin T, Sainio P, Sihvonen A-P, Paalanen L, Stenholm S & Aromaa A (2022). Väestön terveys ja vanheneminen (Befolkningens hälsa och åldrande, på finska). I verket Gerontologia (red. Rantanen, Kokko, Sipilä & Viljanen). Duodecim.

Kommunallagen 420/2015. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2015/20150410#O2L5P27>

Kommunförbundet (2023). Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimet – roolit ja yhteistyö (Kommunernas och välfärdsområdenas påverkansorgan – roller och samarbete, på finska) https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Vaikuttamistoimielimet_28122022.pdf

Rappe E, Saloranta E, Rajaniemi J, Borodulin K & Pennanen M (2023). Vanhusneuvostokysely iäkkäiden toimintakykyä ylläpitävistä palveluista 2022 (Enkät till äldreråden om tjänster som upprätthåller de äldres funktionsförmåga 2022, på finska). Tutkittua tietoa. Äldreinsitutet. https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2023/01/Vanhusneuvostokysely_NETTI.pdf

Institutet för hälsa och välfärd (2022). Enkät: man kan bli tvungen att vänta på boendeservice med heldygnsomsorg längre än den lagstadgade tidsfristen (på finska). Nyhet 14.12.2022. <https://thl.fi/-/thl-n-kysely-ymparivuorokautista-asumispalvelua-voi-joutua-odottamaan-lakisaateista-maaraaika-pidempaan>

Institutet för hälsa och välfärd (2023). Hemvård 2022. Antalet besök och klienter inom hemvården minskade under 2022. Statistikrapport 28/2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146641/Statistikrapport%2028%202023%20huvudresultat%20p%C3%A5%20svenska.pdf?sequence=9&isAllowed=y>

Statistikcentralen (2023). Befolkningens användning av informations- och kommunikationsteknik. <https://stat.fi/sv/statistik/sutivi>

Äldreombudsmannen (2024). Äldreombudsmannens berättelse till riksdagen 2024. B 3/2024 rd. <https://vanhusasia.fi/sv/publikationer>

BILAGA: ENKÄTBLANKETT

Enkät om äldrerådets påverkansmöjligheter

Äldreinstitutet, äldreombudsmannen och Öppen förvaltning samlar in information om äldrerådets påverkansmöjligheter i kommunernas och välfärdsområdenas beslutsfattande. Samtidigt samlar man in information om hurdant samarbete äldreråden önskar ha med äldreombudsmannen. Vi ber er vänligen besvara enkäten nedan senast 29.9.2023. Resultaten publiceras under den nationella äldrerådsdagen 8.11.2023.

1. Välj det alternativ som gäller er. Ert äldreråd är

☐ ett kommunalt äldreråd. Vilken kommun? _____

☐ ett välfärdsområdes äldreråd. Vilket välfärdsområde? _____

Om ni är medlem i både ett kommunalt äldreråd och ett välfärdsområdes äldreråd, vänligen fyll i en separat enkät för båda äldreråden.

2. Hur ser ert äldreråds sammansättning ut? Välj alla parter som är representerade i ert äldreråd för de ordinarie medlemmarnas del.

☐ Pensionärsorganisationer

☐ Äldreorganisationer

☐ Organisationer för personer med funktionsnedsättning

☐ Veteranorganisationer

☐ Övriga organisationer, specificera: _____

☐ Äldre personer (på annat sätt än till exempel via organisationer)

☐ Personer med funktionsnedsättning (på annat sätt än till exempel via organisationer)

☐ Församlingar

☐ Kommunala förtroendevalda

☐ Kommunala tjänsteinnehavare. Från vilka verksamhetsområden? _____

☐ Välfärdsområdets tjänsteinnehavare. Från vilka verksamhetsområden? _____

☐ Välfärdsområdets förtroendevalda

☐ Övriga instanser, specificera: _____

3. Till vilka olika åldersklasser hör medlemmarna i ert äldreråd? Välj alla alternativ som gäller era ordinarie medlemmar.

Ge en uppskattning om hur många av medlemmarna i ert äldreråd tillhör åldersgrupperna nedan.

☐ Under 45 år

☐ 45–64 år

☐ 65–80 år

☐ Över 80 år

4. I vilken mån anser ni att ert äldreråd har kunnat påverka i följande frågor som berör de äldre i er kommun/ert välfärdsområde? Välj ett alternativ på varje rad.

	I tillräckligt stor mån	I relativt stor mån	Inte fullt tillräckligt	Inte alls tillräckligt	Frågan berör inte det äldreråd som jag är medlem i
Plan för att stödja den äldre befolkningen som förutsätts av äldreomsorgslagen	☐	☐	☐	☐	☐
Utvärdering om huruvida socialtjänsterna är tillräckliga och håller tillräckligt hög kvalitet såsom förutsätts av äldreomsorgslagen	☐	☐	☐	☐	☐
Utveckling av social- och hälsovårdstjänsterna	☐	☐	☐	☐	☐
Digitala tjänster och deras användning	☐	☐	☐	☐	☐
Utveckling av boende- och livsmiljön	☐	☐	☐	☐	☐
Främjande av hobby- och kulturverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐
Stöd till de äldres motion och utomhusvistelse	☐	☐	☐	☐	☐
Främjande av psykiskt välbefinnande	☐	☐	☐	☐	☐
Projekt som berör de äldre i kommunen	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgången till färdtjänst och allmänna kommunikationer	☐	☐	☐	☐	☐
Annat, specificera	☐	☐	☐	☐	☐

Hurdant påverkansarbete behöver ni mer stöd i? Hurdant stöd behöver ni?

5. I vilka av kommunens eller välfärdsområdets beslutande organ har representanter för äldrerådet deltagande- och yttranderätt?

DELTAGANDERÄTT	Ja	Nej	Vet ej
Fullmäktige	☐	☐	☐
Nämnd, vilken/vilka?	☐	☐	☐
Annat, specificera:	☐	☐	☐
YTTRANDERÄTT			
Fullmäktige	☐	☐	☐
Nämnd, vilken/vilka?	☐	☐	☐
Annat, specificera:	☐	☐	☐

6. Hurdant samarbete önskar ni mellan äldrerådet och äldreombudsmannen eller har ni några önskemål som gäller äldreombudsmannens arbete? Äldreombudsmannen är en självständig och oberoende myndighet som har till uppgift att främja de äldres ställning och tillgodoseendet av de äldres rättigheter. Äldreombudsmannens verksamhet inleddes i början av år 2022.

7. Vilka andra frågor skulle ni ännu vilja lyfta fram?

8. Vem besvarade enkäten?

- ☐ Frågorna behandlades gemensamt i äldrerådet
- ☐ Äldrerådets ordförande i samarbete med sekreteraren
- ☐ Äldrerådets ordförande
- ☐ Äldrerådets sekreterare
- ☐ En annan person, specificera: _____

Enkät om äldrerådets möjligheter att påverka kommunernas och välfärdsområdenas beslutsfattande

Äldreråden är lagstadgade påverkansorgan i kommunerna och välfärdsområdena. Äldreråden har till uppgift att den äldre befolkningens möjligheter att vara delaktiga i och påverka beslutsfattandet. Tyngdpunkten av verksamheten av välfärdsområdenas äldreråd ligger på social- och hälsovårdstjänsterna för äldre. I kommunerna förmedlar äldreråden de äldres synpunkter till planeringen, beredningen och uppföljningen av frågor som förknippas med boende, rörlighet, delaktighet, livsmiljö samt välfärd och hälsa.

Äldreinstitutet, äldreombudsmannen och Öppen förvaltning utreder med denna enkät hurdana påverkansmöjligheter äldreråden anser sig ha i kommunernas och välfärdsområdenas beslutsfattande. Samtidigt samlade man även in information om hurdant samarbete äldreråden önskar ha med äldreombudsmannen.

Enkätresultaten kan utnyttjas för utveckling av äldrerådets verksamhet och deras samarbete med äldreombudsmannen.